

Хмиров І.М.

Національний університет цивільного захисту України

ДЕРЖАВНІ МЕХАНІЗМИ ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті розроблено та впроваджено державні механізми оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти України. Зокрема, сформовано алгоритм впровадження системи самооцінки щодо результативності електронного навчання в системі вищої освіти України. Показано, що даний алгоритм має складатися з таких кроків: стимулювання прихильності до змін; розроблення і розгортання стратегії комунікацій; планування оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти; вибір і навчання людей, що плануються як експерти оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти; проведення оцінки програми електронного навчання; аналіз результатів і розстановка пріоритетів; розроблення та реалізація плану дій щодо вдосконалення програм електронного навчання в системі вищої освіти; аналіз і вдосконалення процесу оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти. Виокремлено критерії до зовнішніх і внутрішніх експертів, що мають оцінювати результативність електронного навчання в системі вищої освіти України: мають досвід управлінської діяльності не нижче середнього рівня; мають великі знання і досвід у менеджменті; розуміють модель оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти та добре проводять оцінку; розуміють зміст програми електронного навчання і добре поінформовані про її особливості; грамотно пишуть і надають пояснення, можуть давати чіткі формулювання, а також забезпечувати чіткий інформативний зворотний зв'язок, мають навички презентації; можуть ефективно працювати в команді; можуть збирати, порівнювати й аналізувати інформацію, а також виробляти обґрунтоване рішення. Виділено підходи до оцінювання результативності електронного навчання в системі вищої освіти України: імітація конкурсу Європейської премії по якості; проформа; робоча нарада; анкетування; матриця. Підкреслено, що, залежно від масштабу і складності дій може бути доцільно розглянути кілька альтернативних сценаріїв і планів дій у різних ситуаціях. Щоб отримати користь від поліпшень, необхідна впевненість у стійкості змін після закінчення терміну реалізації проекту, тобто в тому, що вони інтегровані у відповідні рівні організації програми електронного навчання системи вищої освіти. Відповідно, впровадження вимагає регулярного моніторингу для досягнення результатів.

Ключові слова: оцінка результативності, державні механізми, електронне навчання, система вищої освіти.

Постановка проблеми. У нинішніх умовах все більшої актуальності набуває оцінка результативності електронного навчання в системі вищої освіти. Отже, оцінка програми електронного навчання – це всебічна систематична оцінка організації діяльності та її результатів із впровадження програми електронного навчання. Вищезазначене підкреслює необхідність проведення даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Електронне навчання в сучасних умовах підлягає дослідженню з боку багатьох авторів, зокрема таких: І. Гулівата [1], Н. Морзе [2], О. Пометун [3] та ін.

Однак розроблення державних механізмів оцінки результативності електронного навчання в

системі вищої освіти все ще залишається доволі актуальним і необхідним.

Постановка завдання. Метою роботи є розроблення та впровадження державних механізмів оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти України.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

а) сформулювати алгоритм впровадження системи самооцінки щодо результативності електронного навчання в системі вищої освіти України;

б) виокремити критерії до зовнішніх і внутрішніх експертів, що мають оцінювати результативність електронного навчання в системі вищої освіти України;

в) виділити підходи до оцінювання результативності електронного навчання в системі вищої освіти України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Пропонується ввести такі кроки впровадження системи самооцінки щодо результативності електронного навчання в системі вищої освіти України:

- стимулювання прихильності до змін;
- розроблення і розгортання стратегії комунікацій;
- планування оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти;
- вибір і навчання людей, що плануються як експерти оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти;
- проведення оцінки програми електронного навчання;
- аналіз результатів і розстановка пріоритетів;
- розроблення і реалізація плану дій щодо вдосконалення програм електронного навчання в системі вищої освіти;
- аналіз і вдосконалення процесу оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти [1; 3].

Зокрема, щодо стимулювання прихильності до змін, то в цьому контексті корисно спочатку визначити причини проведення змін і зрозуміти всім перспективу програми електронного навчання після введення цих змін (наприклад, оцінку зрілості функціонування програми щодо концепцій моделі, побудову плану розвитку, поліпшення послуг із навчання, поліпшення умов праці для персоналу).

Відносно розроблення і розгортання стратегії комунікацій слід відмітити, що стратегія комунікацій розробляється з метою встановлення і управління процесами обміну інформацією для посилення прозорості та інформованості в усіх напрямках управління. При цьому необхідно визначити, яка саме інформація повинна поширюватися, а також чому, хто і коли має потребу в інформації.

Стадія планування оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти потребує залучення фахівців, можливо зовнішніх, і буде полягати у визначенні об'єкта оцінки, включаючи обмеження, а також виключення необхідних етапів, тимчасових меж, очікуваних результатів, механізмів моніторингу проекту.

Стосовно вибору і навчання людей, що плануються як експерти оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти, необ-

хідно визначити ролі учасників проекту з оцінки й експертів, їх кількість і необхідну кваліфікацію. Дані параметри залежать від вибраного підходу до проведення оцінки.

При цьому необхідно визначити, чи будуть залучені зовнішні експерти (бажано поєднання зовнішніх і внутрішніх експертів з метою досягнення об'єктивності). Необхідно також вибрати учасників команди проекту, які в максимальній мірі відповідають таким критеріям:

- мають досвід управлінської діяльності не нижче середнього рівня;
- мають великі знання і досвід у менеджменті;
- розуміють модель оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти та добре проводять оцінку;
- розуміють зміст програми електронного навчання і добре поінформовані про її особливості;
- грамотно пишуть і надають пояснення, можуть давати чіткі формулювання, а також забезпечувати чіткий інформативний зворотний зв'язок, мають навички презентації;
- можуть ефективно працювати в команді;
- можуть збирати, порівнювати й аналізувати інформацію, а також виробляти обґрунтоване рішення [1; 3].

Перед проведенням самооцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти необхідно визначитися з методами та способами збору інформації, документування свідчень, оцінки даних і представлення результатів, а також у зв'язку з цим вибрати і впровадити відповідний підхід серед таких:

- імітація конкурсу Європейської премії по якості;
- проформа;
- робоча нарада;
- анкетування;
- матриця.

Далі необхідно провести заходи щодо розгляду «виходів» оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти, а також здійснити:

- а) виявлення пріоритетів під час розроблення планів поліпшень;
- б) узгодження каналів обміну інформацією;
- в) заохочення учасників за їхній внесок.

Зокрема, імітація конкурсу Європейської премії по якості полягає у зборі інформації для написання звіту, складанні звіту за 32-ма критеріями моделі й оцінці звіту.

При цьому серед переваг застосування даного підходу необхідно вернути увагу на такі:

- отримання описаної структури управління програмою, зручної для управління і порівняння з іншими програмами;
- визначення рівня зрілості навчальної програми й окремих її елементів;
- отримання повного списку сильних сторін і сфер для впровадження поліпшень [1; 2].

Проте існують і недоліки даного підходу, зокрема:

- а) ресурсомісткість;
- б) вимоги високої кваліфікації учасників команди;
- в) складність упровадження з першого разу.

Що стосується такого підходу, як проформа, то його використання передбачає:

- відбір команди оцінювачів результативності електронного навчання в системі вищої освіти;
- збір даних та інтерв'ю із заповненням проформи;
- індивідуальну оцінку за проформою та її передачу іншим членам команди;
- надання згоди оцінювачів та остаточний варіант проформи;
- презентацію для керівництва [2; 3].

Формат проформи є простішим, ніж в імітації. Вона заснована на фактах, при цьому уможливорює надання списку сильних сторін і сфер для поліпшення, а також залучає більшість співробітників до збору даних.

Однак проформа надає усічену картину дійсності, виходячи з того, що здійснюється непрозора оцінка результативності електронного навчання в системі вищої освіти за приводу нескладання звіту по ній.

Такий крок упровадження самооцінки щодо результативності електронного навчання в системі вищої освіти України як результатів і розстановки пріоритетів дозволяє після проведення оцінки підрахувати за критеріями моделі й визначити загальний результат, що оцінює рівень програми електронного навчання, а також перелік сильних сторін і сфер для поліпшення.

При цьому можливими діями щодо поліпшення можуть бути такі:

- покращення наявних можливостей;
- визначення нових можливостей;
- покращення існуючих результатів;
- досягнення нових результатів.

Для визначення пріоритетів покращення електронного навчання в системі вищої освіти необхідно описати критерії, які використовуються для

вибору, і провести розстановку ініціатив за пріоритетністю, які можуть відображати:

- 1) цілі та навчальний план програми електронного навчання;
- 2) критичні фактори успіху, пов'язані з ринком або сектором ринку, на якому функціонує програма;
- 3) стратегічні цілі;
- 4) показники бізнес-плану;
- 5) ключові результати діяльності;
- 6) вимоги до учасників курсу, персоналу та суспільства.

Далі, під час розроблення та реалізації плану дій щодо вдосконалення програм електронного навчання в системі вищої освіти слід описати: підхід, плановане розгортання, процес оцінки і перегляду, а також деталізовані очікувані результати.

При цьому під час реалізації плану необхідно передбачити призначення особи, яка відповідає за реалізацію плану дій, що полегшить координацію і моніторинг ходу діяльності. Для оцінки дій з поліпшення потрібно виділити власника кожної дії щодо поліпшення – це допомагає визначити ролі та відповідальність усіх учасників реалізації плану. Для забезпечення ефективності поліпшень необхідно мати систему моніторингу з перевірки ходу впровадження, вимірювати ступінь їхнього впливу та виконувати дії за необхідності [1; 3]. Можна також розробити критерії успіху для визначення того, чи є дії з електронного навчання в системі вищої освіти ефективними. Так, ефективні комунікації допомагають організації підготувати персонал до сприйняття змін.

Потрібно також урахувувати, наскільки комунікації дозволяють забезпечити необхідний рівень вхідних даних для розроблення і впровадження плану дій, та інформувати персонал про хід змін.

Залежно від масштабу і складності дій може бути доцільно розглянути кілька альтернативних сценаріїв і планів дій у різних ситуаціях. Щоб отримати користь від поліпшень, необхідна впевненість у стійкості змін після закінчення терміну реалізації проекту, тобто в тому, що вони інтегровані у відповідні рівні організації програми електронного навчання системи вищої освіти. Відповідно, впровадження вимагає регулярного моніторингу для досягнення результатів.

Що стосується останнього кроку – аналізу і вдосконалення процесу оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти, то на цьому етапі необхідно вибрати критерії для аналізу, зібрати інформацію, що стосується: досягнення бажаних результатів, розподілу ролей

і відповідальності, процесу збору й аналізу даних, обміну інформацією, виходів процесу, а також пропозицій щодо поліпшення.

Загалом, реалізація запропонованої методики оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти передбачає застосування також і логістичних підходів.

Висновки. Проведене дослідження уможливило зробити такі висновки.

1. Сформовано алгоритм упровадження системи самооцінки щодо результативності електронного навчання в системі вищої освіти України. Показано, що даний алгоритм має складатися з таких кроків: стимулювання прихильності до змін; розроблення і розгортання стратегії комунікацій; планування оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти; вибір і навчання людей, що плануються як експерти оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти; проведення оцінки програми електронного навчання; аналіз результатів і розстановка пріоритетів; розроблення і реалізація плану дій щодо вдосконалення програм електронного навчання в системі вищої освіти; аналіз і вдосконалення процесу оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти.

2. Виокремлено критерії до зовнішніх і внутрішніх експертів, що мають оцінювати результативність електронного навчання в системі вищої

освіти України: мають досвід управлінської діяльності не нижче середнього рівня; мають великі знання і досвід у менеджменті; розуміють модель оцінки результативності електронного навчання в системі вищої освіти та добре проводять оцінку; розуміють зміст програми електронного навчання і добре поінформовані про її особливості; грамотно пишуть і надають пояснення, можуть давати чіткі формулювання, а також забезпечувати чіткий інформативний зворотний зв'язок, мають навички презентації; можуть ефективно працювати в команді; можуть збирати, порівнювати й аналізувати інформацію, а також виробляти обґрунтоване рішення.

3. Виділено підходи до оцінювання результативності електронного навчання в системі вищої освіти України: імітація конкурсу Європейської премії по якості; проформа; робоча нарада; анкетування; матриця. Підкреслено, що залежно від масштабу і складності дій може бути доцільно розглянути кілька альтернативних сценаріїв і планів дій у різних ситуаціях. Щоб отримати користь від поліпшень, необхідна впевненість у стійкості змін після закінчення терміну реалізації проекту, тобто в тому, що вони інтегровані у відповідні рівні організації програми електронного навчання системи вищої освіти. Відповідно, впровадження вимагає регулярного моніторингу для досягнення результатів.

Список літератури:

1. Гулівата І.О. Формування математичних понять засобами інформаційних технологій. *Освітологічний дискурс*. 2016. № 3 (15). С. 121–129.
2. Морзе Н.В. Інформаційні технології в навчанні. Київ, 2004. 240 с.
3. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 144 с.

Khmyrov I.M. THE STATE MECHANISMS FOR ASSESSING THE IMPACT OF E-LEARNING IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM OF UKRAINE

The state mechanisms for assessing the impact of e-learning in the higher education system of Ukraine are developed and introduced in the article. In particular, an algorithm for the introduction of a self-assessment system on the impact of e-learning in the higher education system of Ukraine is formed. It is shown that this algorithm should consist of the following steps: stimulating commitment to change; developing and deploying of communications' strategy; planning for evaluation of the impact of e-learning in higher education; selection and training of people planned to be experts in assessing the impact of e-learning in higher education; evaluation of e-learning programme; results analysis and prioritization; development and implementation of an action plan to improve e-learning programmes in higher education; analysis and improvement of the process of assessing the impact of e-learning in higher education. The following criteria for external and internal experts, who should assess the impact of e-learning in the system of higher education of Ukraine, are identified: to have experience of management activity not lower than the average level; to have extensive knowledge and experience in management; to understand the model for measuring the impact of e-learning in higher education and to carry out the assessment well; to understand the content of the e-learning programme and to be well aware of its features; to be competent writing and providing explanations, to be able to give clear language, as well as to provide clear informative feedback; to be able to work effectively in the team; to be able to collect, compare, and analyze information, and make an informed decision. The following approaches to assessing the impact of e-learning in the higher education system of Ukraine are identified: simulation of

the European Quality Prize competition; proforma; working meeting; questioning; matrix. It is emphasized that, depending on the scope and complexity of the actions, it might be useful to consider several alternative scenarios and action plans in different situations. In order to benefit from the improvements, confidence is needed in the sustainability of the changes after the end of the project, that is they are integrated into the appropriate levels of organization of the e-learning program of the higher education system. Accordingly, implementation of the given algorithm requires regular monitoring to achieve results.

Key words: *public administration, regional information security system, public administration methods, state activities.*